

BUNDESKUNSTHALLE

KARL LAGERFELD. MODEMETHODE

28 maart t/m 13 september 2015

Inhoud

1. Algemene informatie	blz. 2
2. Informatie over de tentoonstelling	blz. 5
3. Biografie	blz. 8
4. Muurteksten	blz. 10
5. Catalogusmagazine bij de tentoonstelling	blz. 12
6. Lopende en toekomstige tentoonstellingen	blz. 13

Hoofd communicatie / Persvoorlichter
Sven Bergmann
T +49 228 9171-204
F +49 228 9171-211
bergmann@bundeskunsthalle.de

Kunst- und Ausstellungshalle
der Bundesrepublik Deutschland GmbH

Friedrich-Ebert-Allee 4
53113 Bonn
T +49 228 9171-0
F +49 228 234154
www.bundeskunsthalle.de

Geschäftsführer
Reinier Wolfs
Dr. Bernhard Spies

Vorsitzender des Kuratoriums
Ministerialdirektor Dr. Günter Winands

HRB Nr. 5096
Amtsgericht Bonn
Umsatzsteuer ID Nr. DE811386971

Konto 3 177 177 00
Deutsche Bank Bonn
BLZ 380 700 59
IBAN DE03 3807 0059 0317 7177 00
BIC DEUTDE3380

Algemene informatie

Tentoonstellingsduur	28 maart t/m 13 september 2015
Directeur	Rein Wolfs
Zakelijk leider	Dr. Bernhard Spies
Curatoren	Lady Amanda Harlech Rein Wolfs
Hoofd van de tentoonstelling	Angelica Francke
Creatief adviseur van de hoofdcurator	Chris Sutton
Tentoonstellingsontwerp	Gerhard Steidl
Tentoonstellingscoördinator	Monte Packham
Vervaardiging jas	Deborah Milner
Decors Chloé	Stefan Lubrina
Papierkunst in het deel met haute couture	WANDA Barcelona
Poppen	Bodytheque Carmen Lucini
Pruiken	Sam McKnight
Geluidsinstallatie	Michel Gaubert
Rom-film	Chris Sutton en Jasset Harlech
Hoofd communicatie / Persvoorlichter	Sven Bergmann
Catalogusmagazine bij de tentoonstelling	€ 8
Openingstijden	dinsdag en woensdag: 10.00 tot 21.00 uur donderdag t/m zondag: 10.00 tot 19.00 uur op vrijdag vanaf 9.00 uur geopend voor groepen op maandag gesloten

Toegang

Normaal tarief / gereduceerd tarief /
gezinskaart

€ 10 / € 6,50 / € 16

Lady's special (entree & prosecco)

€ 12

Happy-hour-ticket

€ 6

dinsdag en woensdag: 19.00 tot 21.00
uur

donderdag t/m zondag: 17 tot 19 uur
(alleen voor individuele bezoekers)

Kaarten via de online voorverkoop

Normaal tarief / gereduceerd tarief /
familiekaart

€ 11,90 / € 7,90 / € 19,90

Lady's special (entree & prosecco)

€ 14,50

entreekaarten incl. VRS-vervoersbewijs
in de voorverkoop via
www.bonnticket.de
telefonische kaartverkoop: +49 228
502010 en bij alle bekende
voorverkoopadressen

Openbare rondleidingen

(Duits)

woensdag: 17.00 uur

zon- en feestdagen: 13.00 uur

€ 3 / gereduceerd tarief € 1,50 exclusief

entree

Rondleiding voor kinderen

(Duits)

Dat trek ik niet aan!

zon- en feestdagen, 12.45 tot 14.15 uur
deelname gratis met entreebewijs

Kennis-app

150 vragen – 150 antwoorden
over het onderwerp mode

grasp – pretty. smart.

menupunten: kunst / mode

gratis te downloaden in de App Store of
via Google Play

www.craftedcoding.com/grasp

Openbaar vervoer

metrolijnen (U-Bahn) 16, 63, 66 en
bus 610, 611 en 630 tot Heussallee/
Museumsmeile

Parkeergelegenheid

Parkeergarage aan de Emil-Nolde-
Straße

Navigatie: Emil-Nolde-Straße 11,
53113 Bonn

Informatie voor de pers (Duits / Engels) www.bundeskunsthalle.de/presse

Informatie over het
omlijstende programma en
aanmelding voor groepsrondleidingen

T +49 228 9171-243
F +49 228 9171-244
kunstvermittlung@bundeskunsthalle.de

Algemene informatie (Duits / Engels)

T +49 228 9171-200
www.bundeskunsthalle.de

Mediapartner

VOGUE

Culturele partner

Met vriendelijke ondersteuning van

GMUND

Papiermacher aus Leidenschaft.
Entwicklung von meisterhaften Kommunikationsträgern.
Papier mit einzigartiger Ästhetik und natürlicher Haptik.
Steinzeit bis heute, umweltbewusst, modern.

Informatie over de tentoonstelling

Karl Lagerfeld behoort tot de meest gerenommeerde modeontwerpers ter wereld en wordt beschouwd als een icoon van de tijdgeest. Met de tentoonstelling *Karl Lagerfeld. Modemethode* geeft de Bundeskunsthalle voor de eerste keer een omvangrijk beeld van de modekosmos van deze uitzonderlijke ontwerper en vertelt op deze manier een hoofdstuk uit de modegeschiedenis van de 20e en 21e eeuw.

"Karl Lagerfeld drukt al meer dan zestig jaar een stempel op de mode en is daarbij ongeëvenaard actueel. Zijn ontwerpen zijn markant en eigenzinnig. Ze ademen de tijdgeest en vertonen tegelijkertijd – afhankelijk van modehuis en collectie – een duidelijke eigen stijl," aldus Rein Wolfs, curator van de tentoonstelling.

Karl Lagerfeld staat erom bekend klassieke vormen op een eigentijdse manier te vernieuwen en de mode nieuwe impulsen te geven. Modeklassiekers als het mantelpakje van Chanel heeft hij met een onconventioneel ontwerp doorlopend vernieuwd, en ook zichzelf lijkt hij steeds opnieuw uit te vinden. Naast de haute couture richtte Karl Lagerfeld zich al vroeg en zeer bewust op de nieuwere prêt-à-porter. Daarin zag hij al in de vroege jaren zestig de eigenlijke toekomst van de mode – een mode die draagbaar moest zijn.

In een periode van meer dan zestig jaar getuigen zijn creaties van een goede neus voor het levensgevoel en de stromingen van de betreffende tijd. Lagerfeld werkt al sinds het begin van zijn carrière voor de meest gerenommeerde modehuizen. De tentoonstelling *Karl Lagerfeld. Modemethode* belicht zijn belangrijkste werkterreinen, te beginnen met de jas waarvoor hij in 1954 de Woolmarkt Prize won, de hoogste prijs van het Internationaal Wol Secretariaat (IWS), die hem zijn eerste baan, bij Balmain, opleverde. Vanaf dat moment heeft de modewereld hem niet meer laten gaan: in 1958 verlaat hij Balmain en wordt artdirector bij Jean Patou, vanaf 1963 is hij onder andere verantwoordelijk voor Chloé, waar zijn prêt-à-portercollecties vooral in de jaren zeventig als sensationeel beschouwd worden. Twintig jurken uit de periode 1966-1996 zijn in de tentoonstelling te zien en maken duidelijk hoe het Lagerfeld is gelukt de luchtige, romantiserende stijl van Chloé verder te ontwikkelen.

Voor het modehuis Fendi begint Lagerfeld in 1965 te ontwerpen en daar blijft hij verantwoordelijk voor de prêt-à-portercollecties. Dertig Fendi-creaties en talrijke accessoires uit de periode 1970-2015 tonen de typisch Romeinse, soms achteloze elegantie waar het Italiaanse merk om bekendstaat en waarvoor Lagerfeld intussen al vijftig jaar verantwoordelijk is als hoofdontwerper. In de jaren zeventig ligt de naam Lagerfeld allang op ieders lippen. *Vogue* bespreekt zijn creaties en hij behoort tot de belangrijkste modepersoonlijkheden. De ontwerper begint in deze tijd ook volledig eigen paden te bewandelen. Hij richt het label Karl Lagerfeld op en heeft daarmee veel succes op het gebied van damesconfectie. Dertien jurken en kostuums van het merk Karl Lagerfeld uit 1986 tot 2011 tonen in de tentoonstelling de *streetware* kant van de ontwerper, die

ook voor andere labels zoals H&M en Diesel jonge, draagbare confectiemode heeft ontworpen.

Tegenwoordig werkt Lagerfeld het meest voor het iconische Franse modehuis Chanel. In 1983 neemt Lagerfeld als hoofdontwerper de artistieke leiding over het modehuis over en stelt hij al snel zijn reputatie van enige legitieme opvolger van Gabrielle 'Coco' Chanel veilig. Op het juiste moment beseft Lagerfeld dat hij de moeilijke nalatenschap maar gewoon moest aanvaarden om zo de geest van Chanel's stijl levend te houden en tegelijkertijd het merk te vernieuwen. De typische chic van Chanel, de elegantie van het ogenschijnlijk eenvoudige ontwerp, gaat een verbinding aan met de tijdgeest en het onmiskenbare handschrift van Karl Lagerfeld. 62 creaties die Lagerfeld tussen 1983 en 2015 voor het modehuis ontwierp, weerspiegelen in de tentoonstelling het immense oeuvre dat Lagerfeld met maar liefst acht Chanel-collecties per jaar scheidt. Daar komen nog talrijke accessoires, tassen, schoenen en knopen bij, die eveneens door hem ontworpen zijn en waarvan de handgemaakte kwaliteit een hoofdstuk apart vormt.

Wat betreft de verwerking en productie van zijn mode kun je Karl Lagerfeld net zo goed een perfectionist als een traditionalist noemen. Er zijn weinig dingen waaraan hij zo hecht als aan het handwerk en hij stelt bij de vervaardiging zeer hoge eisen aan de kwaliteit. Over het materiaal en de productie van elk detail van een kledingstuk is heel goed nagedacht. Toevalligheden zijn nergens te vinden – bij zijn werkplaatsen gaat het om uiterst gespecialiseerde, traditionele ambachtelijke bedrijven zoals hoeden- en schoenmakers, goudsmeden en specialisten op het gebied van borduurwerk, veer- en bloemornamenten, die gedeeltelijk exclusief voor Lagerfeld werken.

Zijn affiniteit met materialen is goed te zien in de tentoonstelling, bijvoorbeeld bij een groep jurken die men van het opschrift "reinvention of tweed" kan voorzien en die laat zien hoe de ontwerper met het materiaal van de traditionele Chanel-mantelpakjes omgaat: Lagerfeld gebruikt de stof in al zijn zwaarte, bedrukt hem, borduurt erop en verweeft hem met andere materialen. Ook zijn plezier in het experimenteren met onconventionele materialen komt tot uiting in de expositie, bijvoorbeeld in de trouwjurk van neopreen uit zijn couturecollectie van herfst/winter 2014/2015.

Met het voorbeeld van Chanel wordt Lagerfelds "modemethode" het indrukwekkendst zichtbaar. Zijn principe is een totaalconcept: van de eerste schetsen tot het voltooid kledingstuk, van de accessoires via de opbouw van de coulissen en de muziek tijdens de modeshows tot de foto's en het grafisch ontwerp van het drukwerk, de reclames, catalogus en etalagerekwisieten wordt elk detail bedacht en gemaakt door de ontwerper zelf. Alles is uit één stuk gegoten, alles is afgestemd op het principe van Lagerfeld, en zo volgt ook deze tentoonstelling zijn "modemethode". Een volledig uitgewerkte setting in de "esthetiek van de straat" bepaalt de vormgeving van de expositie. Zoals gebruikelijk in de mode vindt de tentoonstelling haar hoogtepunt in de haute couture. Hier eindigt als logische consequentie de *streetlook* en overspant een

schitterende overwelving van vele duizenden papieren bloemetjes de ruimte die gewijd is aan de exclusieve, handgemaakte unicaten.

De keuze van 126 creaties en talloze accessoires kon alleen maar gemaakt worden met behulp van een erkend kenner. Lady Amanda Harlech, al jaren Lagerfelds creatief adviseur, heeft deze taak op zich genomen en de tentoonstelling samen met de directeur van de Bundeskunsthalle, Rein Wolfs, samengesteld.

De tentoongestelde stukken zijn afkomstig uit de depots van de modehuizen Chanel, Fendi, Chloé en Karl Lagerfeld en dat van het Metropolitan Museum in New York:

62 creaties van Chanel

30 creaties van Fendi

20 creaties van Chloé

13 creaties van Karl Lagerfeld

Biografie

Karl Lagerfeld werd in september 1938 in Hamburg geboren. Zijn kosmopolitische, meertalige opvoeding bracht hem naar Parijs, waar hij zijn laatste schooljaren en zijn leerjaar doorbracht. In 1954 won Lagerfeld de eerste prijs bij een wedstrijd van het Internationaal Wol Secretariaat (IWS). Het door hem ingestuurde ontwerp van een jas werd geproduceerd door modemaker Pierre Balmain, bij wie de zeventienjarige al snel daarna in de leer ging. Lagerfeld bleef drie jaar bij Balmain, tot hij artdirector bij Jean Patou werd. De vijf jaar bij Patou waren weliswaar leerzaam, maar te rustig naar zijn zin en daarom benutte hij zijn relatieve vrijheid om zich te verdiepen in zijn interesses: geschiedenis, architectuur, muziek en met name het Frankrijk van de 18e eeuw.

Toen confectiekleding begin jaren zestig terrein won als erkende modevorm, stortte Lagerfeld zich op zijn carrière als onafhankelijk modeontwerper en werkte hij van meet af aan gelijktijdig in Frankrijk, Italië, Engeland en Duitsland. De bontmode moest een eigentijds aanzien krijgen. Hiervoor nam het modehuis Fendi de jonge Lagerfeld in dienst. De samenwerking nam haar beloop en duurt tot op heden voort.

Ook parfum speelt voor Lagerfeld een belangrijke rol. Zo was hij in 1975 de eerste ontwerper van confectiekleding zonder eigen label die met het parfum Chloé een internationaal succesvolle geur creëerde. In 1978 volgden Lagerfeld Classic, in 1991 Photo, in 1998 Jako, in 2003 Lagerfeld Men en Women, in 2008 Kapsule. In 2013 tekende Lagerfeld een nieuwe gebruiksovereenkomst met Inter Parfums en in 2014 bracht hij twee nieuwe mannen- en vrouwengeuren op de markt.

In 1984 riep Lagerfeld zijn eigen lijn "Karl Lagerfeld" in het leven, maar werkte hij ook nog voor Fendi en Chanel, waar hij in 1983 tot artdirector was benoemd. Tussen 1992 en 1997 ontstonden daarnaast ook nog nieuwe collecties voor Chloé. Lagerfelds almaar toenemende interesses inspireren hem tot steeds weer nieuwe uitdagingen. Zo illustreerde hij in 1992 een uitgave van Hans Christian Andersens sprookje *De nieuwe kleren van de keizer*. Voor het Scala in Milaan, het Weense Burgtheater, de Salzburger Festspiele en het ballet van Monte Carlo maakte hij kostuums.

In 1987 nam Lagerfeld voor het eerst een camera ter hand en begon hij zelf foto's te maken voor zijn reclamecampagnes. Zijn liefde voor fotografie en boeken komt tot uiting in de beroemde, door Steidl uitgegeven modedecatalogi, die er als ware kunstboeken uitzien. Voor modebladen van naam organiseert Lagerfeld regelmatig exclusieve fotoshoots. In 1997 stopte hij met het project Lagerfeld, om een jaar later met zijn nieuwe label Lagerfeld Gallery te beginnen. In november 1999 opende hij boekhandel 7L in Parijs en in oktober 2000 richtte hij uitgeverij Edition 7L op. Lagerfeld was uitgever en eigenaar van een boekhandel geworden.

In 2000 kwam Lagerfeld ook met een nieuwe look voor zichzelf. Met grote wilskracht en een zelfopgelegd dieet viel hij 42 kilo af om te voldoen aan zijn nieuwe persoonlijkheidsideaal. Zijn ervaringen legde hij vast in het boek *Het 3D dieet* (designer, doctor, dieet), waarvan hij wereldwijd tienduizenden exemplaren verkocht.

In 2004 ontwierp Lagerfeld voor de campagne *Karl Lagerfeld for H&M* dertig kledingstukken voor het Zweedse kledingconcern. In 2005 verkocht hij de rechten van het merk Karl Lagerfeld aan Tommy Hilfiger – waaronder Lagerfeld Gallery en andere collecties waarover de ontwerper nog altijd de creatieve leiding heeft. In 2006 veranderde hij de naam Lagerfeld Gallery in Karl Lagerfeld. In 2008 werd Lagerfeld opgenomen in de *Petit Larousse Illustré* en in 2010 ontving hij de Couture Council Fashion Visionary Award van het Fashion Institute of Technology (FIT) in New York. In januari 2012 bedacht Karl Lagerfeld een nieuw concept voor zijn merk: luxe zou voor iedereen verkrijgbaar moeten zijn, en wel via internet. De eerste Karl Lagerfeld Store opende een jaar later zijn deuren aan de boulevard Saint-Germain in het Quartier Latin, Lagerfelds lievelingswijk in Parijs. Later volgden winkels in Amsterdam, Berlijn, München, Peking, Shanghai en nog heel veel andere steden.

Muurteksten

FENDI

In 1965 gaven de vijf zusters Fendi Karl Lagerfeld een contract als hoofdontwerper van de prêt-à-portercollectie van het Romeinse modehuis Fendi, dat om zijn bontmode bekendstaat. Karl Lagerfelds interesse in de aard van de materialen waarmee hij moet werken, leidt ertoe dat de in de jaren zestig nog zware en stugge huiden licht en beweeglijk worden. Bovendien behandelt hij bont speels als een stof: hij verft het, verknipt het en voegt het weer samen. Het statussymbool van weleer wordt onder zijn handen modern en draagbaar en bezit niet alleen stijl, maar ook humor. "Fun Fur" noemt Karl Lagerfeld zijn bontontwerpen. Voor Fendi ontwikkelt Karl Lagerfeld ook het uit twee gespiegelde F-en samengestelde logo. Net als voor Chanel fotografeert Lagerfeld ook voor Fendi de door hem ontworpen collecties zelf.

CHLOÉ

Voor het Parijse modehuis Chloé werkte Karl Lagerfeld gedurende twee periodes – van 1964 tot 1984 en van 1992 tot 1997. In de door hem ontworpen modellen komen tegelijkertijd Chloés identiteit en Karl Lagerfelds onmiskenbare neus voor de tijdgeest tot volle wasdom: vluchtig, vloeiend, vederlicht, de uiting van vrijheid en fantasie van een generatie. In de door studentenopstanden, seksuele bevrijding en feminisme gekenmerkte late jaren zestig en jaren zeventig reflecteren Karl Lagerfelds collecties het veranderende bewustzijn van die tijd. Dan weer dromerig escapistisch, dan weer zinnelijk en speels weerspiegelen zijn ontwerpen een sterk inlevingsvermogen in het gevoel van een generatie. De opvallende dessins die hij bewust laat contrasteren met de eenvoudig gesneden crêpe de chine vinden vaak hun inspiratie in de kunst. In 1970 waren vooral Karl Lagerfelds handbeschilderde jurken hip, in 1972 had zijn door de art deco geïnspireerde collectie veel succes.

KARL LAGERFELD

In 1984 richtte Karl Lagerfeld zijn eigen label op: Karl Lagerfeld. Tot op heden ontwerpt hij zelf de collecties en zorgt zo voor betaalbare confectiemode van eigen hand. De stijl van het huis wordt, in overeenstemming met zijn eigen kledingstijl, gekenmerkt door heldere lijnen. Eenvoudige elegantie en een androgyne snit bepalen de ontwerpen, waarbij zoveel mogelijk wordt afgezien van opvallende dessins, en effen zwarte en witte stoffen domineren. De taille accentueert Lagerfeld in deze ontwerpen vaak net zo sterk als de schouders. Hier wordt zijn plezier in het samenspel van tegenstellingen duidelijk: herencolberts worden gecombineerd met minirokken en vrouwelijke en mannelijke stereotypen worden doorbroken.

CHANEL

In januari 1983 werd de eerste haute couture-collectie van Karl Lagerfeld als de nieuwe hoofdontwerper van het modehuis Chanel gepresenteerd. De nalatenschap van de beroemde Gabrielle 'Coco' Chanel beheert hij nog altijd met succes, doordat hij de geest van Chanel verenigt met het heden en de toekomst. Karakteristieke Chanel-elementen zoals de camelia en parel kregen een nieuwe context en het klassieke mantelpakje werd op een eigentijdse manier gemoderniseerd zonder aan onberispelijke elegantie in te boeten. In het voorbeeld van de traditionele tweeds wordt zijn neus voor materiaalgebruik duidelijk: de stof verliest zijn zwaarte en krijgt een speelse lichtheid nadat hij met linten doorweven, bedrukt, geborduurd en af en toe gerafeld is.

Als zelfbewust statement haalt Lagerfeld het iconische Chanel-logo van de voering van de kleding naar de buitenkant van zijn tassen, riemen, knopen en andere accessoires. De traditioneel bij Chanel gebruikte stoffen jersey en tweed zijn in zijn creaties evengoed te vinden als materialen zoals leer, latex en neopreen. Ook met betrekking tot de kleuren lukt het Lagerfeld de spagaat tussen traditie en innovatie te maken: de bij Chanel overheersende tinten – wit, beige en zwart, naast donkerblauw en helderrood – spelen nog altijd een centrale rol, maar af en toe worden outfits in andere kleuren daar bewust mee gecontrasteerd.

Catalogusmagazine bij de tentoonstelling

Omvang: 164 blz.
Handelsuitgave: Condé Nast Verlag GmbH in samenwerking met Steidl Verlag
Museumuitgave: € 8

Lopende en toekomstige tentoonstellingen

DE GODDELIJKE

Een hommage aan Michelangelo

Rafaël · Caravaggio · Rubens · Rodin · Cézanne · Struth

t/m 25 mei 2015

Michelangelo, 'de Goddelijke', was al tijdens zijn leven een legende. Zijn uitmuntende werk wordt tot op heden door kunstenaars bewonderd, geïmiteerd en geïnterpreteerd. De invloed die het werk van Michelangelo al meer dan vijfhonderd jaar uitoefent, berust vooral op Michelangelo's virtuoze uitbeelding van het menselijk lichaam. Hij schiep een repertoire aan uitdrukkingsvormen dat ook vandaag nog als maatstaf geldt. De tentoonstelling gaat over de immense invloed van Michelangelo op de Europese kunst. Centraal in de expositie staan exclusieve beelden, schilderijen, prenten en tekeningen van kunstenaars als Rafaël, Giambologna, Rubens, Füssli, Delacroix, Rodin, Cézanne, Moore, Mapplethorpe en Struth. Ze zijn een dialoog aangegaan met de grote creaties van Michelangelo – zoals zijn David in Florence en de fresco's van de Sixtijnse kapel in het Vaticaan –, die in de tentoonstelling met afgietsels, kopieën en foto's vertegenwoordigd zijn. De interpretaties van Michelangelo's werk reiken daarbij van imitatie en hommage tot kritische distantie en maken zijn ongebroken actualiteit op fascinerende wijze zichtbaar.

PETRIT HALILAJ

She, fully turning around, became terrestrial

t/m 18 oktober 2015

Petrit Halilaj (geb. 1986) is een kunstenaar die in zijn werk op zoek gaat naar biografische en historische sporen: beelden uit zijn persoonlijke herinnering worden geciteerd en benut als bron voor later werk door ze te vertalen naar de huidige tijd en realiteit, en daarmee naar een nieuwe context. Halilaj verzamelt sporen, en hij doet dit plaatsvervangend voor zijn generatie. In veel van zijn installaties verwerkt hij zijn door de Kosovo-oorlog (1998-1999) bepaalde biografie en maakt er een universeel voorbeeld van voor de zoektocht naar identiteit, voor het levendig houden van herinneringen en voor zijn preoccupatie met het begrip vaderland. Halilaj gebruikt in zijn werk meestal eenvoudige materialen als aarde, stro, hout, beton, stenen of puin van zijn verwoeste ouderlijk huis, maar ook archiefmateriaal dat hij heeft gevonden, bijvoorbeeld uit het vernielde Natuurhistorisch Museum in Kosovo, om dit voortdurende proces zichtbaar te maken. Zijn presentaties zijn nauwkeurig geconcipeerde verhalen, die de beschouwer raken zonder nostalgisch of sentimenteel te zijn.

22e LANDELIJKE WEDSTRIJD

Studenten aan kunstacademies exposeren

17 april t/m 17 mei 2015

Om de twee jaar nemen de 24 Duitse kunstacademies deel aan de landelijke wedstrijd *Studenten aan kunstacademies exposeren*. Ze vaardigen ieder twee van hun

beste studenten af om in deze unieke wedstrijd te strijden om begeerde geldprijzen. Het doel van de wedstrijd is jonge kunstenaars te steunen. Zij krijgen de gelegenheid hun werk buiten de muren van de academie onder professionele omstandigheden te tonen. Voor de meesten is het de eerste keer dat hun werk in een museum geëxposeerd en door kunstcritici bekeken wordt. De tentoonstelling biedt een representatief overzicht van het kunstonderwijs in de Bondsrepubliek en is een fantastische gelegenheid om uitgebreid kennis te maken met de positie van de jongste generatie kunstenaars. De wedstrijd wordt ondersteund door het ministerie van Onderwijs en Onderzoek en wordt georganiseerd door de Duitse Stichting Studentenwelzijn.

GEDOE IN HET PARADIJS **op het dak van de Bundeskunsthalle**

24 april t/m 11 oktober 2015

Tien hedendaagse kunstenaars veranderen het dak van de Bundeskunsthalle in een afwisselend en opwindend tuinlandschap: beelden, geheime hoekjes, planten, installaties en een lounge nodigen uit tot verpozen, benutten en genieten. De kunstenaars gebruiken de ruimte, gaan ermee in gesprek en bespelen deze op hun eigen manier. Er worden vragen gesteld over openbare en particuliere ruimte, het bezetten van ruimte, landschap en grenzen en er worden methodes van vervreemding, irritatie en verwoesting gevisualiseerd. De verandering van de natuur door civilisatorische ingrepen, maar ook door oorlog en natuurgeweld, wordt tot onderwerp gemaakt, evenals de symbiose van cultuur en natuur als evenwichtsoefening tussen mens en milieu. De tuin staat symbool voor de cultivering en vormgeving van natuur, voor het temmen van wilde plantengroei en voor het stedelijke verlangen naar een beplante idylle. Botanische tuinen, parken en zelfs fruit- en groenteteelt in de publieke ruimte zijn centrale elementen van de moderne stedenbouwkundige planologie. Het nieuw vormgegeven landschap op het dak creëert ruimte om over traditionele en moderne vormen en manieren van aanpak na te denken.

Kunstenaars: Michael Beutler, Vajiko Chachkhiani, Thea Djordjadze, Petrit Halilaj, Maria Loboda, Christian-Philipp Müller, Olaf Nicolai, Tobias Rehberger, Natascha Sadr Haghighian, Michael Sailstorfer, Tino Sehgal, Rirkrit Tiravanija, Alvaro Urbano, Ina Weber

HANNE DARBOVEN **CONTEMPORAINE VERHALEN**

11 september 2015 t/m 17 januari 2016

Als alerte toeschouwer van de politieke gebeurtenissen van haar tijd en van de ontwikkeling van onze cultuur en samenleving ontwierp Hanne Darboven (1941-2009) in de loop der jaren omvangrijke werken die eenvoudigweg kunnen worden gelezen als commentaren op alledaagse gebeurtenissen, maar ook als een hommage aan schrijvers, filosofen, wetenschappers, politici en kunstenaars. De verbinding van kunst en politiek alsook het samengaan van de afzonderlijke

uitdrukkingsvormen – zoals literatuur, beeldende kunst, film en muziek – bepalen de onderwerpen van haar ‘herinneringswerk’ en haar kroniek van de eigen tijd. De esthetiek van haar seriële werken geldt nog steeds als maatstaf. De retrospectieve tentoonstelling in Bonn en München presenteert met uiteenlopende thematische zwaartepunten de grote verscheidenheid van haar karakteristieke seriële schrijfwerken en haar kunstvoorwerpen; materialen uit de grote atelierruimte en het woonhuis – een encyclopedisch aandoend archief der dingen – maken de ideeënkosmos van de kunstenaressen invoelbaar. Tot stand gekomen door samenwerking van de Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland in Bonn en het Haus der Kunst in München met de Hanne Darboven Stichting in Hamburg.

JAPANS LIEFDE VOOR HET IMPRESSIONISME

Van Monet tot Renoir

8 oktober 2015 t/m 21 februari 2016

Eind 19e eeuw begonnen Japanse kunstliefhebbers meesterwerken van het Franse impressionisme te verzamelen. Deze ontwikkeling werd ingezet door de industrieel Kojiro Matsukata, die goed bevriend was met Claude Monet. Tot op heden zijn in Japan unieke collecties ontstaan die getoond worden in gerenommeerde musea en waarvan nu voor het eerst in Europa schitterende tentoonstellingsstukken gepresenteerd worden. Centraal staan meesterwerken van Franse impressionisten en internationale postimpressionisten zoals Monet, Manet, Cézanne, Gauguin, Bonnard, Pissarro, Renoir, Signac, Sisley en Van Gogh. Daarbij komen indrukwekkende werken van Japanse schilders van vóór 1920, die de basis hebben gelegd voor de moderne, westers geïnspireerde Japanse kunst. Ze maken de artistieke wisselwerking tussen Japan en Europa aanschouwelijk vanuit een nieuw perspectief.